

วิวัฒนาการพรรคการเมืองของไทย

วิวัฒนาการของพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๘

(บุญศรี มีวงศ์โอโฆษ, ๒๕๕๕)

๑. หลักเกณฑ์สำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พุทธศักราช ๒๕๔๘ ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ที่ประสงค์จะดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ที่จะต้องจดทะเบียนเป็นพรรคการเมือง (มาตรา ๓, ๑๓) โดยจะต้องมีสมาชิกผู้ก่อตั้งซึ่งเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงจำนวนห้าร้อยคนขึ้นไป หรือเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่สิบคนขึ้นไป โดยกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ในคำร้องขอจดทะเบียนนั้น จะต้องระบุรายละเอียดต่างๆ ห้าประการ รวมทั้งให้แนบข้อบังคับพรรคว่าด้วยวิธีการจัดการพรรคการเมืองไปกับคำร้องด้วย (มาตรา ๔) แต่อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่ากฎหมายมิได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาของสิ่งที่กฎหมายเรียกร้องเหล่านั้น ทำให้ไม่มีเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับพรรคการเมืองทุกพรรค อันเป็นปัญหาที่สมควรที่จะต้องมีการวิเคราะห์กันอย่างละเอียดต่อไป นอกจากนี้แล้ว พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พุทธศักราช ๒๕๔๘ ยังได้กำหนดขั้นตอนของการเยียวยาสำหรับกรณีที่ไม่ยอมจดทะเบียนพรรคการเมืองให้แก่ผู้ร้องฯ โดยผู้ร้องฯ สามารถยื่นเรื่องให้ศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดได้ (มาตรา ๙) ซึ่งเป็นกระบวนการทำนองเดียวกันกับการคัดค้านการเลือกตั้งนั่นเอง

สำหรับพรรคการเมืองที่จดทะเบียนแล้ว มาตรา ๑๑ กำหนดให้สามารถดำเนินกิจการของพรรคการเมืองและกิจการอื่นเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของพรรค ทั้งยังมีสิทธิที่จะรับเงินค่าบำรุงจากสมาชิก หรือรับบริจาคจากผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง รวมทั้งสามารถมีสถานที่ทำการเป็นของตนเอง สำหรับประเด็นเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของพรรคการเมืองนั้น กฎหมายมิได้กำหนดให้พรรคการเมืองเป็นนิติบุคคล เพียงแต่กำหนดให้สามารถเป็นโจทก์และจำเลยทางแพ่งในศาลได้ในนามของพรรคเอง โดยมีหัวหน้าพรรคเป็นผู้แทน (มาตรา ๑๒) แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น กฎหมายพรรคการเมืองระบุไว้มิให้นำกฎหมายว่าด้วยสมาคมมาใช้กับพรรคการเมือง (มาตรา ๑๗) ส่วนการเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมือง ซึ่งทำให้พรรคการเมืองที่ถูกเพิกถอนการจดทะเบียน สิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองนั้น กฎหมายมาตรา ๑๓ กำหนดให้เป็นอำนาจของศาล

๒. วิวัฒนาการของพรรคการเมือง ตามกฎหมายพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๘

หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พุทธศักราช ๒๕๔๘ แล้ว ได้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมา ๒๓ พรรค ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งผลจากการเลือกตั้งครั้งนั้นปรากฏว่ามีพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งให้เข้าไปมีที่นั่งในสภา มีด้วยกันทั้งหมด ๘ พรรค และมีผู้สมัครอิสระ ได้รับเลือกตั้ง ๑๓ คน ภายหลังจากที่ได้มีการเลือกตั้งแล้ว ปรากฏว่ามีการจัดตั้งพรรคใหม่เพิ่มขึ้นมาอีก ๗ พรรค

แต่อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งครั้งดังกล่าวเป็นการเลือกตั้งที่มีการกล่าวหาว่าดำเนินการเลือกตั้งอย่างไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม ปลอมให้มีการโกงการเลือกตั้งทุกรูปแบบ จนเกิดการประท้วงของนักศึกษาถึงขั้นเดินขบวนคัดค้านการเลือกตั้งครั้งนั้น และจากปัญหาเกี่ยวกับความชอบธรรมของการเลือกตั้งนั่นเอง ได้กลายมาเป็นข้ออ้าง

